

Magdalena Jankowska

Aktywność twórcza osoby dorosłej

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 2, 197-206

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Magdalena JANKOWSKA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

AKTYWNOŚĆ TWÓRCZA OSOBY DOROSŁEJ

*Umysł nietwórczy potrafi wykryć
błędne odpowiedzi,
ale potrzeba umysłu twórczego,
aby dostrzec błędne pytania*
Antony Jay

Wstęp

Celem opracowania jest przedstawienie aktywności twórczej osoby dorosłej. Początek kształtowania się pojęcia przypada już na czasy starożytne, podczas ewaluacji pojęcie uzyskało wiele znaczeń. Twórczość jest więc efektem pracy inaczej dziełem, bądź też cechą osobowości. Osobiście uważam, że zawężanie pojęcia tylko do wytworów, dzieł byłoby krzywdzące szczególnie dla osób kreatywnych. Ich dzieła nie są wytworami widocznymi dla ogółu społeczeństwa tylko dla niewielkiego grona osób zainteresowanych. Przykładem jest np. usprawnienie procesu obsługi klienta, przygotowanie zestawień ułatwiających analizę procesu sprzedaży jak również szkolenia skierowane na rozwój atrybutów osobowościowych sprzedawców. Przykłady można mnożyć. Postaram się przytoczyć kilka przykładów z własnego życia w celu potwierdzenia postawionej hipotezy.

W obecnych czasach niewiele jednostek może pochwalić się dziełami stworzonymi dla ogółu, ale tylko kreatywni pracownicy mają szansę na awans i szeroko rozumianą karierę zawodową. Podczas analizy literatury w zakresie pracoholizmu zauważyłam, że praca stanowi obecnie wyznacznik statusu społecznego, a tym samym jest wartością samą w sobie.

Wieloznaczność pojęcia: twórczość

Twórczość jest najważniejszą formą ludzkiego działania. Pojęcie twórczości, należy do bardzo często używanych. Powodem jest jego wieloznaczność. Kiedy określamy całość dorobku¹ artysty mówimy np.: twórczość Jana Kochanowskiego, możemy również określić rodzaj aktywności np.: w cieniu lipy Kochanowski oddawał się twórczości.² Określenie to może oznaczać również cechę indywidualną lub też szereg cech osobowościowych np.: twórcza osobowość.

Wieloznaczność i trudność przy definiowaniu pojęcia twórczości, jak zauważa Krzysztof Szmidt³ wynikać może z faktu, że różni badacze biorą pod uwagę, a nawet absolutyzują jeden wybrany aspekt tego zjawiska, przy jednoczesnym pomijaniu innych.

Sfera zjawisk oznaczanych pojęciem twórczości stanowi przedmiot zainteresowania różnych dyscyplin naukowych, a mianowicie psychologii, socjologii, filozofii, czy teorii kultury. Twórczość stała się także ważną kategorią pedagogiczną – współcześnie pedagogika twórczości, jako integralna część

¹ H. Alder, *Inteligencja Kreatywna*. Warszawa 2003, s. 87

² Ibidem, s. 89

³ K. Szmidt, *Pedagogika twórczości*. Gdańsk 2007, s. 86

wychowania, rozwija się w wielu krajach; wszędzie jest traktowana jako ważna i potrzebna dziedzina refleksji i działalności pedagogicznej. Klasyczna definicja Morrisa I. Steina głosi, że twórczość jest procesem prowadzącym do nowego dzieła, które jest akceptowane jako użyteczne lub jest do przyjęcia dla pewnej grupy w pewnym okresie.⁴

Definicja ta początkowo budziła sprzeciw. Powodem, którego był relatywizm oceny dzieł twórczych. Edward Nęcka zinterpretował powyższą definicję w taki sposób, że „ocena społeczna nie tyle rozpoznaje twórcze dzieła, ile je tworzy”.⁵

Źródło słów pojęcia twórczość sięga czasów starożytnych. Pierwotnie pojęcie to zarezerwowane było dla działalności boskiej, później jedynie dla jednostek wybitnych, obecnie zaś odnosi się je do wszystkich osób podejmujących działalność zmierzającą do przekształcania otaczającej rzeczywistości. Nastąpiła pełna demokratyzacja pojęcia i zakresu twórczości. Współczesne pojęcie twórczości określa się mianem pankreacjonizmu. „Nazwa ta oznacza wtedy każde działanie człowieka wykraczające poza prostą recepcję; człowiek jest twórczy, gdy nie ogranicza się do stwierdzania, powtarzania, naśladowania, gdy daje coś od siebie, z siebie. Tak rozumianej twórczości jest wiele: nie tylko w tym, co człowiek ze światem robi i co o nim myśli, ale też w tym, jak świat widzi. (...) Człowiek chce czy nie chce, musi uzupełniać otrzymywane ze świata bodźce, musi formować swój obraz świata, wrażenia bowiem, jakie odbiera, nie są kompletne i uformowane, wymagają scalenia, są tylko materiałem. Człowiek odbiera z zewnątrz luźne wrażenia, które zespala, musi zespalać w jednolity obraz”.⁶ Twórczość polega ona na występowaniu niepospolitych czy niezwykłych, lecz stosownych reakcji.⁷

Twórczość, jak podaje Andrzej Strzałecki,⁸ może być rozpatrywana w obrębie czterech kategorii: twórczość jako dzieło (wytwór), twórczość jako proces, twórczość jako zespół zdolności (właściwości) intelektualnych,⁹ bądź zespół cech osobowościowych, twórczość jako zespół stymulatorów społecznych (społeczny klimat uwarunkowań twórczych).¹⁰

Twórczość jest nierozzerwalnie związana z istotą ludzką, jak pisał Bogdan Suchodolski: „(...) złudna jest nadzieja, że człowiek dorosły nie przygotowany do kontaktowania się z dziełami sztuki w okresie szkolnym, nagle i spontanicznie, nieoczekiwanie dla siebie i dla innych nabierze w życiu późniejszym tej potrzeby i tej umiejętności”.¹¹ Niezbędne jest wychowywanie w atmosferze piękna, dobra, prawdy i szczęścia. Dlatego, też zasoby twórczości posiada każda osoba, natomiast uświadomienie sobie potencjału należy wspomóc w relacji uczeń –

⁴ M.I. Stein, Creativity and culture. (w:) *Jurnal of Psychology* 36, s.311-322, cyt. za. Nęcka E., *Psychologia twórczości*. Sopot 2003, s. 17

⁵ E. Nęcka, *Psychologia twórczości*. Sopot 2003, s. 17

⁶ W. Tatariewicz, *Dzieje sześciu pojęć*. Warszawa 1975, s. 291

⁷ J.G. Zimbardo, R.L. Ruch, *Psychologia i życie*. Warszawa 1994, s. 212

⁸ A. Strzałecki, D. Kot, *Osobowościowe wymiary twórczej przedsiębiorczości*, „Przegląd Psychologiczny” 2000 NR 43, s. 351-360

⁹ S. Opara, A. Kucner, B. Zielewska, *Podstawy Filozofii*. Warszawa 2009, s. 26

¹⁰ W. Strzałecki, *Wybrane zagadnienia psychologii twórczości*. Warszawa 1969, s. 19-27

¹¹ B. Suchodolski, *Współczesne problemy wychowania estetycznego*, (w:) *Kwartalnik Pedagogiczny* 1959 nr 9, s. 9

nauczyciel czy też uczeń – mistrz.¹² Twórczość w tym znaczeniu to swoista zdolność do tworzenia nowych produktów stanowiących wartość. W tym znaczeniu zamiennie stosowany jest termin „kreatywność”.¹³ Twórczość rozumiana jako cecha osobowości jest według zwolenników podejścia elitarnego cechą wyjątkową. Można mówić o niej tylko w odniesieniu do osób wybitnych, twórców wyjątkowych dzieł o bardzo dużej wartości oraz dużej dawce nowości. Natomiast zwolennicy podejścia egalitarnego uważają, że każda jednostka jest twórcza, ale poziom twórczości jest inny dla każdego człowieka. W tym ujęciu twórczość jest cechą podobnie jak inteligencja czy ekstrawagancja, czyli nieodłącznym atrybutem osobowości ludzkiej. Wynika z tego, że twórczość jest cechą ciągłą, to znaczy może występować w różnym nasileniu tj. od minimalnego do bardzo wysokiego, czyli właściwego autorom genialnych dzieł. Nie oznacza to jednak negowania istnienia wybitnych dzieł. W przypadku osób genialnych ta cecha osobowości jest szczególnie mocno rozwinięta. Dzięki takiemu pojmowaniu twórczości możemy stosować różne techniki rozwoju tej cechy osobowości poprzez trening.

Kluczowym postulatem stawianym współczesnej szkole jest organizowanie warunków do twórczego rozwoju wszystkich uczniów. W pedagogice mówi się często o twórczości jako o celu i zarazem warunku rozwoju edukacji. Z pedagogicznego punktu widzenia w twórczości uczniowskiej ważniejszy jednak od wytworu jest sam proces twórczy, w którym uczeń ma możliwość rozwijania swych potencjalnych dyspozycji twórczych, wyzwalania inwencji i twórczej wyobraźni. Ostatecznie ważny staje się nie akt wypowiedzi, nie dzieło, ale sam człowiek, jego osobowość, z której płyną bodźce stymulujące proces twórczy. Uważa się, że dyspozycje te we właściwie zorganizowanym procesie edukacyjnym można kształtować – na oznaczenie działań mających na celu ogólne uaktywnienie jednostki poprzez nasycenie jej działań cechą twórczości, przygotowanie do twórczego stylu życia, kształtowanie twórczej osobowości pojawił się w pedagogice i psychologii nowy termin – „trening twórczości”. Nie w każdym przypadku twórczość możemy rozpatrywać przedmiotowo, powodem jest jej osobowościowo-twórczy wymiar, bardziej adekwatnym od pojęcia twórczości byłoby tu pojęcie aktywność twórcza; ponadto jak wyjaśnia Maurice Debesse: „w piśmiennictwie zachodnim słowo twórczość ma znaczenie bardzo mocne i trochę przytłaczające, gdy mowa o działalności dziecka”.¹⁴ Roman Schulz natomiast uważa, że twórczość jest tym, czego pragnie współczesny człowiek i tym, do czego jest zobowiązany. Współczesna zreformowana szkoła powinna dbać o zaspokajanie potrzeb i aspiracji swoich wychowanków, aby zmniejszać rozmiary frustracji, przemocy, niechęci, apatii i innych niepożądanych społecznie zjawisk wśród dzieci i młodzieży.¹⁵

W zestawieniu ze słowem twórczość termin aktywność twórcza kładzie silniejszy nacisk na proces tworzenia, na twórczy ruch, niż na samą realizację, co niewątpliwie potwierdził w swoim dorobku Zbigniew Pietrasiński. Badacz procesów twórczych, entuzjasta teorii rozwoju człowieka w ciągu życia, autor książek o twórczości i mądrości który, uważał, że aktywność twórczą można

¹² A. Góralski, *Zasadnicze przesłanki skuteczności wychowania zdolnych: szkice do pedagogiki zdolności*. Warszawa 1991, s. 7

¹³ E. Nęcka, *Psychologia twórczości...*, s. 19

¹⁴ M. Debesse, *Etapy wychowania*. Warszawa 1996, s. 12

¹⁵ R. Schulz, *Studia z innowatyki pedagogicznej*. Toruń 1996, s. 9

określić jako „działalność... , która nie musi prowadzić do powstania obiektywnie oryginalnych wytworów artystycznych, jednak dla jednostki jest w pełni satysfakcjonującym przeżyciem twórczym, a powstały wytwór jawi się jej oraz najbliższemu otoczeniu jako dzieło twórcze”.¹⁶ Zwolennicy podejścia elitarnego uważają, że o twórczości można mówić tylko w przypadku wybitnych umysłów, zdolnych do tworzenia dzieł nowatorskich o bardzo dużej wartości. Przeciwnostwem tego podejścia jest podejście egalitarne. Jego zwolennicy uważają, że każdy człowiek jest twórczy, ale nie w jednakowym stopniu. W tym ujęciu twórczość jest cechą podobnie jak inteligencja czy ekstrawagancja, co znajduje potwierdzenie w psychologii humanistycznej, gdzie twórczość jest nieodłącznym atrybutem osoby ludzkiej, gdyż o działaniu człowieka decyduje dążenie do samorealizacji.¹⁷

Podstawowe fazy procesu twórczego:

- 1) preparacja,
- 2) inkubacja,
- 3) olśnienie,
- 4) weryfikacja projektów.

Aktywność twórcza

„Aktywność odtwórcza to taka, przez którą dziecko realizuje znane sobie zadania w znany sobie sposób, nie dochodząc w rezultacie do żadnych nowych wniosków”.¹⁸ Aktywność twórcza jest podejmowaną chętnie, sprawiającą zadowolenia, opartą na własnych pomysłach, świadomą i osobistą działalnością, stymulowaną zwłaszcza przez zadania problemowe, zintegrowane z potrzebami jednostki i jej środowiska, której wynikiem jest stworzenie czegoś nowego i pożytecznego dla niej samej. Naturalnym przejawem aktywności twórczej są zachowania ekspresyjne, gdyż ekspresja stanowi ślad konkretnej indywidualności,¹⁹ jest potwierdzeniem własnej autentyczności, a jednocześnie pozwala przekraczać granice własnej odrębności poprzez nawiązywanie związku ze światem. Tak pojmowana wykazuje duże pokrewieństwo z postawą twórczą człowieka, ponieważ zakłada maksymalne aktywizowanie dyspozycji twórczych, które pozwalają zastąpić postawę konformizmu przez twórcze siły osobowości, dające szansę kreacji i autokreacji. Uzewnętrznienie pełni funkcje aktywizacji, komunikacji i wyrażania, pozwala także na integrację wewnętrzną osobowości i społeczne przystosowanie z jednej strony, a indywidualizację i samorealizację z drugiej, ekspresja może spełniać również funkcję psychoterapeutyczną. W celu zaistnienia ekspresji twórczej, konieczne jest spełnienie następujących warunków.

Po pierwsze warunek musi zaistnieć potrzeba wyrażania siebie, zainteresowanie daną czynnością. Po drugie należy zapewnić klimat porozumienia,

¹⁶ Z. Pietrasiński, *Przygotowanie do aktywności twórczej*. (w:) Antologia tekstów do psychopedagogiki twórczości, cz. 2. Warszawa 1997, s. 15

¹⁷ K. Appelt, *Środkowy okres dorobku. Jak rozpoznać potencjał dojrzałych dorosłych?* (w:) Brzezińska A. I., Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa. Gdańsk 2005, s. 503-553

¹⁸ J. Kujawiński, *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*. Warszawa 1990, s. 45

¹⁹ Ekspresja aktywności psychicznej może obejmować: ekspresję muzyczną, ekspresję plastyczną, ekspresję słowno-werbalną, ekspresję ruchowo – mimiczną, ekspresję przez zabawę.

czyli pełną tolerancję i zrozumienie. Po trzecie należy uwzględnić prawo do własnych sądów i wyrażania siebie.²⁰

Do czynności ekspresyjnych możemy zaliczyć:

- ekspresję ruchowo – mimiczną, realizowaną poprzez gest, mimikę, postawę ciała, spontaniczny ruch;
- ekspresję ruchowo – muzyczną, polegającą na nadawaniu ruchowi rytmicznego wyrazu i symbolicznego znaczenia;
- ekspresję słowną, wyrażającą emocje poprzez charakter fabuły, postacie lub wymowę tekstu w samodzielnych próbach poetyckich i prozatorskich;
- ekspresję werbalną, polegającą na czytaniu tekstu z uwzględnieniem modulacji, barwy i dynamiki głosu;
- ekspresję słowno – muzyczną, przejawiającą się w spontanicznym wokalizowaniu, improwizowaniu słów i melodii, połączonym często z ruchem, tańcem;
- ekspresję muzyczną, do której zalicza się improwizowaną grę na instrumentach, śpiew oraz interpretację melodii;
- ekspresję plastyczną, obejmującą różnorodne formy i techniki samodzielnej działalności plastycznej;
- ekspresję konstrukcyjno – techniczną, przejawiającą się w próbach konstruowania przez dzieci różnych pojazdów, budowli, urządzeń;
- ekspresję zabawową, będącą w istocie syntezą wymienionych powyżej form ekspresji, należącą do najbardziej wszechstronnych postaci aktywizacji.²¹

Perspektywa poznawcza przykładu biograficznego

Aktywność potencjalnie twórcza jest specjalnym rodzajem twórczości bez dzieł. Tadeusz Kocowski określa ją jako aktywność, która mogłaby doprowadzić do wartościowych dzieł, należy być konsekwentnym w działaniu.²² Ludzie twórczy wyróżniają się spośród innych swą „innością”. Przykłady można mnożyć osoba, która wytyczyła trasę przejazdu przez miasto prowadzi kierującego pojazdem według obranego schematu. W chwili, gdy kierowca skręci w niewłaściwą ulicę osoba myśląca schematycznie, odtwórczo poprosi o zawrócenie i powrót na obrany tor jazdy, natomiast osoba kreatywna dokona błyskawicznej analizy sytuacji i zmieni wcześniej obraną trasę na inną czasem nawet bardziej korzystną. Podobnie zachowują się osoby twórcze w środowisku pracy. W chwilach, gdy należy podjąć działanie i zapobiec np. spadkowi sprzedaży przejmują rolę Lidera grupy, natomiast w sytuacjach stabilnych pracują zespołowo. Osoby kreatywne w chwili, gdy w ich życiu gości monotonia, uregulowany tryb życia czują się niespokojnie, zaczynają szukać dodatkowego zajęcia.

Postaram się przedstawić ten proces na przykładzie jednej osoby. Życie osobiste kobiety w wieku 37 lat jest ustabilizowane: mąż, dwójka dzieci, natomiast praca zawodowa pochłaniała ją bez reszty, jak wspomina od niepamiętnych

²⁰ R. Popek, *Zachowanie ekspresyjne dzieci jako naturalny przejaw aktywności twórczej*. (w:) Aktywność twórcza dzieci i młodzieży (red.) S. Popek. Warszawa 1988, s. 43

²¹ Ibidem, s. 43

²² T. Kocowski, *Holistyczna koncepcja procesu twórczego* (w:) (red.) Sękowska H., Tokarz A., Szkice z teorii twórczości i motywacji. Poznań 1991, s. 9-35

czasów. Stwarzając możliwości poszerzania horyzontów oraz szansę na samorealizację.

Pierwszą pracę podjęła w spokojnej hurtowni zabawek. Sfera zawodowa uregulowana, spokojna bez emocji. Od chwili, gdy zapoznała się ze wszystkimi czynnościami oraz usystematyzowała swoją wiedzę w zakresie asortymentu, zaczęła intensywnie szukać nowych wyzwań. Po 2 miesiącach znalazła kolejną pracę w innej hurtowni, gdzie ciągle się coś działo: dostawy, dni hurtowe i „tłumy” klientów. Miejsce pracy w nowym środowisku zorganizowała sobie w bardzo krótkim czasie. Wprowadziła udogodnienie w postaci wydruków z maszyny liczącej, co skróciło czas obsługi klienta jednocześnie zwiększając wydajność pracy. Fakt ten został dostrzeżony przez stałych klientów.

Z racji przyjętych ustaleń ustnych ze swoim ówczesnym szefem zobowiązała się do nie podejmowania studiów wyższych, dlatego też jak tylko zaszła w ciążę złożyła dokumenty o przyjęcie na jednolite studia magisterskie w systemie niestacjonarnym. Po spełnieniu wszystkich wymogów znalazła się na liście studentów. Był to dobry moment, aby powiadomić o decyzji rodzinę (męża, rodziców itd.). Oświadczyła najbliższym, że ma zajęcia i w tym czasie będą opiekować się dzieckiem. Oczywiście odmowa nie była brana pod uwagę, choć takie założenie poczyniła i rozważyła całą kwestię ewentualnej opieki nad dzieckiem. Podczas studiów pracowała dorywczo w biurze, a potem zmieniła na stałe zatrudnienie. Dojeżdżała do pracy 40 km w jedną stronę środkami komunikacji ogólnodostępnej. Pamięta taki moment, gdy została sama z przedszkolakiem – bez wsparcia najbliższych. Mieszkając wówczas daleko od dworca autobusowego odprowadzała córkę do przedszkola i zdążyła na autobus odjeżdżający o 6.35 do miejsca pracy dzięki uprzejmości kierowcy, z którym miała ustną umowę, że na nią zaczeka, dlatego za każdym razem zdążyła do pracy. Ta sytuacja wymagała sprawnej organizacji czasu, co uzyskała dzięki pogłębionej analizie celów, wzięta również pod uwagę zagrożenia np. możliwość zaspania czy też wypadku na drodze. Osoby kreatywne potrafią znaleźć rozwiązanie w każdej, nawet pozornie nierealnej, sytuacji. Analizują swoje cele i sukcesy oraz wyciągają wnioski z niepowodzeń.

Z sukcesem skończyła studia wyższe. Przeskoczyła kilka oczek w stopniach kariery zawodowej, dzięki uczestnictwu we wszystkich projektach wdrożeniowych (nowy program, procedury i wiele innych projektów) Za jeden z projektów wraz z innymi osobami otrzymała nagrodę za najlepsze procedury dot. procesów obsługowych. Praca przy tym projekcie dała jej dużo satysfakcji, gdyż mogła wykazać się swoimi zdolnościami przywódczymi i organizacyjnymi. Przyjęła model proceduralny zgodny z obowiązującymi przepisami wewnętrznymi. Osobiście wykonała rys ogólny całości projektu, biorąc pod uwagę wszystkie możliwe wydedukowane konsekwencje takiego opracowania. Opracowane procedury obsługowe były dziełem zbiorowym z równomiernym udziałem wszystkich twórców. Autorzy zyskali uznanie współpracowników, a przełożeni określili wartość pracy za pośrednictwem gratyfikacji finansowej w postaci nagrody specjalnej. Procedury do chwili obecnej są wykorzystywane w procesie obsługowym. Zgodnie z powyższym można uznać, że kryterium wybitnych osiągnięć twórczych zostało osiągnięte.²³ W celu poszerzenia wiedzy i zdobycia nowych doświadczeń skończyła studia

²³ E. Nęcka, *Psychologia twórczości...*, s. 25

podyplomowe, co zbiegło się z kolejną ciążą. Zmiany w zakładzie dokonane podczas jej nieobecności były dla niej bardzo niekorzystne, gdyż dotychczas zajmowane stanowisko zostało przeniesione do Centrali, tj. 230 km od miejsca zamieszkania. Będąc osobą otwartą na propozycje przyjęła ofertę przeniesienia wraz z zajmowanym stanowiskiem. Oczywiście brała pod uwagę inne rozwiązania, które na ówczesną chwilę nie wyglądały zachęcająco – pogłębiające się problemy na rynku pracy, perspektywa bezrobocia. Wyjazd i oddalenie zaburzyło równowagę całej rodziny i bardzo negatywnie wpłynęło na stan zdrowia najmłodszego jej członka, niespełna rocznego syna. Musiała przewartościować cały swój świat. Podjąć decyzję o zmianie priorytetów. Celem stało się utrzymanie więzi rodzinnych i zachowanie zdrowia syna. Do niedawna uważała, że to była jej porażka. Obecnie po spojrzeniu na tamtą sytuację z perspektywy czasu uważa, że odniosła sukces, gdyż najmłodsze dziecko zaczęło chorować, a ona biegała od lekarza do lekarza.

W pierwszych tygodniach nie miała poglądu na całą sytuację, gdyż mąż skrzętnie przed nią ukrywał fakt, że dziecko nie sypiało. W chwili, gdy zorientowała się w sytuacji stan był na tyle poważny, że istniało bezpośrednie zagrożenie życia dziecka. Telefonicznie uzgodniła wszystko z lekarzem rodzinnym (skierowanie do szpitala, pełen opis sytuacji). Mąż z synem pojechali tylko po skierowanie i już bezpośrednio do szpitala. Gdy dojechała była północ, zmieniła męża w szpitalu, natomiast dziecko było wycieńczone wymiotami oraz ostrym stanem zapalnym. Mały sypiał tylko w pozycji półsiedzącej między jej nogami, a każdy ruch powodował pobudkę z wrzaskiem. Podczas napadów płaczu dziecko nie pozwalało się przytulić ani w żaden sposób uspokoić. Lekarze nie reagowali. Mąż zmieniał ją po pracy na kilka godzin. W domu sprawdzała lekcje starszej córce, przygotowywała obiad na kolejny dzień i szukałam w Internecie wszystkich danych dotyczących objawów badań itp. po czym wracała do szpitala na noc. Zostali wypisani po 2 tygodniach z ciemnobrązowym nalotem na języku. Ordynator wyszeptał do lekarki, że tym faktem niech się lekarz rodzinny martwi. Znalazła w źródłach internetowych, że jest to objaw schyłkowej grzybicy układowej po podaniu chemioterapii. Nie uwierzyła, że może to dotyczyć rocznego dziecka po 14 dniowym pobycie pod czujnym okiem lekarzy. Ponadto w szpitalu jej syn przespał tylko jedną, ostatnią noc. Wrócili do domu i pierwszej nocy wstawała 4 razy, żeby sprawdzić czy na pewno dziecko śpi. Kolejna noc okazała się mieć znamiona poprzednich dolegliwości tj.: spanie w pozycji półsiedzącej, między nogami matki. Dodatkowo dziecko traciło równowagę mimo prawidłowości chodu wyćwiczoną ponad dwa miesiące wcześniej oraz wystąpiły problemy gastryczne. Dlatego też w ciągu dnia rodzice znów robili rundy po lekarzach, a nocą bywali na pogotowiu (gorączka, krzyki, niepokój). Po 10 dniach wrócili do szpitala na ten sam oddział z podejrzeniem guza mózgu. Matka została potraktowana jak osoba, która nie ma co robić w domu. Personel medyczny zmienił podejście do niej dopiero w chwili, gdy zaczęły spływać wyniki badań. Okazało się, że dziecko ma bardzo zaawansowaną kandydozę, która powoduje perforacje jelita grubego. W efekcie fekalia zatrzymywały się w organizmie. Po kilku dniach kolejnego leczenia szpitalnego dziecko zaczęło przesypiać po 6 godzin w nocy. Jak twierdzi była najszczęśliwszą osobą i po raz pierwszy cieszyła się ze swojego uporu i dążenia do celu. Po powrocie do domu załatwiła w trybie pilnym wizytę u Immunologa z Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie. Do chwili obecnej dziecko jest pod stałą kontrolą. Wykorzystała wszystkie kontakty i możliwości, aby dietetyczka współpracująca

z Instytutem Żywności i Żywienia w Kopenhadze opracowała drastyczną dietę dla syna (bez nabiału, bez cukru, bez określonych rodzajów mąki, bez wieprzowiny, bez wołowiny) np. chleb musiałam piec sama. Dietę stosowaliśmy wszyscy, konsekwentnie bez marudzenia. Gdziekolwiek była w odwiedzinach pierwszą rzeczą jaką robiła było chowanie wszystkich zabronionych potraw (np. słodczy, paluszków, chipsów) wyjmowała w to miejsce np. słońcecznik, jabłko. Wspomina, że dieta była koszmarem, ale dzięki konsekwencji w działaniu cieszy się moim synem. Obecnie nadal czuwa nad wszystkim. Syn jest nauczony, że o ilości i jakości spożywanych pokarmów decyduje matka. Do tej pory sprawdza fekalia i w przypadku podejrzeń włącza dietę, oczywiście mniej rygorystyczną.

Te wydarzenia bardzo znacząco wpłynęły na postawę i determinację tej młodej kobiety. Dlatego też w każdej sytuacji szuka dodatkowych rozwiązań. Decyzje podejmuje po rozważeniu wszystkich wariantów. Często sytuacja wyjściowa wydaje się być prosta, a decyzja oczywista dla niej tak już nie jest. Bierze pod uwagę wiele czynników składowych tj.: swoje możliwości, męża dyspozycyjność i wsparcie oraz inne czynniki również losowe. Jej najbardziej oddalonym celem było podjęcie studiów trzeciego stopnia, które odwlekała w czasie z różnych względów losowych oraz hierarchię ważności. Obecnie podjęła studia.

Powyżej przedstawiony przykład jest potwierdzeniem ogólnych właściwości jednostki twórczej w życiu osobistym: płynności myślenia (szybkość reakcji), giętkości myślenia (rozważanie różnych pomysłów), oryginalności (wprowadzenie diety), dostrzeganie problemów i wrażliwość na nie (dostrzeżenie problemu w chwili, gdy specjaliści twierdzili o pełnym wyleczeniu i stanie dobrym syna), staranność, gotowość zaakceptowania pewnych niejasności, myślenie ukierunkowane na znalezienie sposobu leczenia syna, wysoka samodyscyplina, ambitne cele, gotowość do podejmowania ryzyka. Pobudki jakimi kierowała się jednostka również nie były bez znaczenia. Chęć przewyciężenia wszystkich przeciwności dodatkowo motywowała do bardziej wyężonej pracy.

Podsumowanie

Na podstawie wielu badań cechy charakteryzujące jednostkę twórczą to: płynność i giętkość myślenia, oryginalność, dostrzeganie problemów i wrażliwość na nie, staranność, gotowość zaakceptowania pewnych niejasności, myślenie ukierunkowane na realizację postawionego zadania, wysoka samodyscyplina, ambitne cele, gotowość do podejmowania ryzyka. Nie można zapomnieć o innych może ważniejszych czynnikach, które zostały wyodrębnione na podstawie badań nad historycznymi geniuszami: tj. motywacja, poświęcenie się jednemu problemowi, życie sprawą.

Uzasadnione jest więc stwierdzenie, że twórczość to cecha osobowości. Specyficzna umiejętność dostrzegania subtelności odmiennosć myślenia i chęć podjęcia dyskusji.

W powyższym rozważaniu twórczość, była rozpatrywana w obrębie wybranych kategorii, a mianowicie twórczości jako procesu w tym przypadku był to proces analityczno-myślowy, którego celem było osiągnięcie najkorzystniejszego rozwiązania dla całej rodziny z uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań każdego członka rodziny.

Twórczość jako zespół zdolności w tym przypadku właściwości intelektualnych matki i żony w jednej osobie. Zespół cech osobowościowych, którymi się charakteryzowała bohaterka opisanego przypadku.

Zgodnie z podejściem Joya P. Guilforda, który upatruje źródeł twórczości w tak zwanym myśleniu dywergencyjnym,²⁴ które sprowadza się do wytwarzania dużej ilości pomysłów w odpowiedzi na zadanie wymagające niezwykłych zastosowań zwyczajnego przedmiotu bądź też wydedukowanie wszystkich możliwych konsekwencji konkretnego stanu rzeczy.

Przytoczony opis dotyczy osoby twórczej w pojęciu Guilforda. Jednostka dokonała zmiany kierunku myślenia przechodząc od zainteresowania pracą kierując się ku rodzinie i skupiając swoją uwagę na dziecku oraz przewartościowała swoje dotychczasowe życie. Praca zawodowa stała się wartością drugorzędą, natomiast rodzina pierwszorzędną. Ostatnim kryterium oceny wg Guilforda jest kryterium oryginalności, które cechuje zarówno sam pomysł jak też jednostkę – pod warunkiem, że jest zdolna do wytwarzania tego rodzaju pomysłów. Jednostka w tym przypadku wykazała się oryginalnością stosując dietę w celu uzyskania dodatkowych efektów pozytywnie wspomagających leczenie.²⁵

Twórczość jako zespół stymulatorów społecznych w tej sytuacji miał bardzo duży wpływ na jednostkę. Pełnienie dwóch ról społecznych wpłynęło motywująco na utrzymanie więzi rodzinnych. Więzy emocjonalne w tej rodzinie uległy mocnemu spłyceniu w czasie rozłąki. Odbudowanie związku emocjonalnego wystawionego na próbę nastąpiło po 5 latach wytężonej pracy obojga małżonków.

Streszczenie

Celem opracowania jest przedstawienie aktywności twórczej osoby dorosłej. Początek kształtowania się pojęcia przypada już na czasy starożytne, podczas ewaluacji pojęcie uzyskało wiele znaczeń. Twórczość jest więc efektem pracy inaczej dziełem, bądź też cechą osobowości. Osobiście uważam, że zawężanie pojęcia tylko do wytworów, dzieł byłoby krzywdzące szczególnie dla osób kreatywnych. Ich dzieła nie są wytworami widocznymi dla ogółu społeczeństwa tylko dla niewielkiego grona osób zainteresowanych. Przykładem może być usprawnienie procesu obsługi klienta, przygotowanie zestawień ułatwiających analizę procesu sprzedaży jak również szkolenia skierowane na rozwój atrybutów osobowościowych sprzedawców. Przykłady można mnożyć. Przytoczono kilka przykładów ze studium przypadku w celu potwierdzenia postawionej hipotezy.

Summary

The purpose of development is to provide the creative activity of an adult. The beginning of the term is already in the ancient times, when the concept of evaluation has many meanings. Work is therefore the result of the work the work differently, or personality trait. Personally, I think the narrow concept of products only, works it would be unconscionable for creative people. Their works are not creations visible to the general public only for a small group of the persons

²⁴ Dywergencyjne myślenie *psychol.* proces myślowy zakładający wiele punktów widzenia i obejmujący liczne możliwości problemu, bez troski o "poprawną" odpowiedź czy "logiczny" układ; <http://www.slownik-online.pl/kopalinski> (pobrano 23.04.2012 r.)

²⁵ E. Necka, *Psychologia twórczości...*, s. 26-29

concerned. An example might be to improve the customer service process, the preparation of bills to facilitate the analysis of the sales process as well as training aimed at the development of personality attributes. Examples can be multiplied. I will try to cite some examples from the case study in order to prove your hypothesis.

Bibliografia

1. Appelt K., *Środkowy okres dorosłości. Jak rozpoznać potencjał dojrzałych dorosłych?* (w:) Brzezińska A. I., *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*. Gdańsk 2005
2. Alder H., *Inteligencja kreatywna*. Warszawa 2003
3. Brzezińska A.I., *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*. Gdańsk 2005
4. Debesse M., *Etapy wychowania*. Warszawa 1996
5. Góralski A., *Zasadnicze przesłanki skuteczności wychowania zdolnych: szkice do pedagogiki zdolności*. Warszawa 1991
6. Kujawiński J., *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*. Warszawa 1990
7. Nęcka E., *Trening twórczości*. Olsztyn 1992
8. Nęcka E., *Psychologia twórczości*. Gdańsk 2005
9. Opara S., Kucner A., Zielewska B., *Podstawy Filozofii*. Warszawa 2009
10. Pietrański Z., *Myślenie twórcze*. Warszawa 1969
11. Pietrański Z., *Przygotowanie do aktywności twórczej* (w:) *Antologia tekstów do psychopedagogiki twórczości*, cz 2. Warszawa 1997
12. Popek S., *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*. Warszawa 1988
13. Schulz R., *Studia z innowatyki pedagogicznej*. Toruń 1996
14. Suchodolski B., *Współczesne problemy wychowania estetycznego* (w:) *Kwartalnik Pedagogiczny* 1959 nr 9
15. Góralski A., *Zasadnicze przesłanki skuteczności wychowania zdolnych: szkice do pedagogiki zdolności*. Warszawa 1991
16. Strzałecki A., Kot D., *Osobowościowe wymiary twórczej przedsiębiorczości*, „Przegląd Psychologiczny” 2000 nr 43
17. Strzałecki A., *Wybrane zagadnienia psychologii twórczości*. Warszawa 1969
18. Szmidt K., *Pedagogika twórczości*. Gdańsk 2007
19. Tatariewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*. Warszawa 1975
20. Zimbardo J.G., Ruch R.L., *Psychologia i życie*. Warszawa 1994